
«Να πεις του Μακάριου να μην επιστρέψει»

Ο Χένρι Κίσιντζερ ζητούσε σε βαθμό υστερίας την αποτροπή της επανόδου του Προέδρου Μακαρίου. Ο Αμερικανός Υπουργός Εξωτερικών διεβίβαζε συνεχώς μηνύματα προς τον Αρχιεπίσκοπο ενώ στα περισσότερα από αυτά κινδυνολογούσε. Γιατί δεν ήθελε την επιστροφή του Αρχιεπισκόπου. Πρώτον γιατί θεωρούσε πως μετά την απομάκρυνσή του από την Κύπρο λόγω της εκδήλωσης του πραξικοπήματος εναντίον του τον είχε ξεφορτηθεί μια για πάντα. Δεύτερον, γιατί υποστήριζε πως το Κυπριακό θα επιλύετο ευκολότερα.

Νοέμβριος 1974: Η ατμόσφαιρα ήταν ευχάριστη στην κατοικία του πρέσβη της Αυστρίας στην Ουάσιγκτον. Χαρούμενα πρόσωπα και τα θέματα συζήτησης πολλά. Ένας μόνο διπλωμάτης παρέμεινε μακριά από τους άλλους. Ήταν βυθισμένος στις σκέψεις του. Όπως συνήθιζε να λέει στους συνομιλητές του, οι μήνες που προηγήθηκαν ήταν βαμμένοι με αίμα για την πατρίδα του. Ήταν ο Νίκος Δημητρίου, πρέσβης της Κύπρου στην αμερικανική πρωτεύουσα, που βρέθηκε στη δεξίωση μόνο από συναδελφική αλληλεγγύη. Η πατρίδα του, πληγωμένη, περίμενε την επιστροφή του Μακαρίου και ο ίδιος, που είχε εργαστεί σκληρά για να γίνει πραγματικότητα το όνειρο του Αρχιεπισκόπου, προσευχόταν να πάνε όλα

καλά. Ήταν από τους ελάχιστους, μέχρι εκείνη την ώρα, συνεργάτες του προέδρου που είχαν πληροφορηθεί την απειλή της Τουρκίας ότι τη στιγμή που θα πατούσε ο Μακάριος το πόδι του στο νησί θα άρχιζε ο τρίτος γύρος συγκρούσεων. Ο Νίκος Δημητρίου ήξερε και κάτι άλλο. Ότι ο Χένρι Κίσιντζερ, που έτρεφε απύθμενο μίσος για τον Αρχιεπίσκοπο, είχε κλείσει το κεφάλαιο της επιστροφής από τις 15 Ιουλίου, μόλις είχε γίνει γνωστό ότι «ο Μακάριος ήταν νεκρός» από τις οβίδες των αρμάτων μάχης της Εθνοφρουράς. Βέβαια, τα αισθήματα απέχθειας ήταν αμοιβαία για τον Κίσιντζερ και τον πρόεδρο της Κύπρου.

Τις σκέψεις του Κύπριου πρέσβη διέκοψαν τα φλας των φωτογράφων και η φασαρία που ακολούθησε την είσοδο του εκλεκτού προσκεκλημένου του πρεσβευτικού ζεύγους της Αυστρίας. Όμως ο Χένρι Κίσιντζερ, καταπλήσσοντας τους πάντες, ιδιαίτερα τους οικοδεσπότες φίλους του, κατευθύνθηκε προς τον Νίκο Δημητρίου. Τον χαιρέτησε ψυχρά και του έδωσε ένα μήνυμα για τον Μακάριο, που πάγωσε τον πρέσβη, έναν ευγενικό από τη φύση του άνθρωπο, που φάνταζε «αφελής» ανάμεσα στα τσακάλια της διεθνούς διπλωματίας που αλώνιζαν στην Ουάσιγκτον: «Να πεις στον Αρχιεπίσκοπο να μην επι-

στρέψει στην Κύπρο. Αν επιστρέψει, θα φέρει εξ ολοκλήρου την ευθύνη για ό,τι συμβεί». Ο Δημητρίου απάντησε ότι η επιστροφή είναι δεδομένη και τίποτα δεν αλλάζει την απόφαση, με την οποία-όπως είπε-συμφωνεί και η ελληνική κυβέρνηση. «Όχι μόνο εγώ αλλά και ο Καραμανλής διαφωνεί “με την επιστροφή” ανταπάντησε ο Κίσιντζερ.

Ο πρέσβης εγκατέλειψε σχεδόν τρέχοντας τη δεξίωση, αφού ζήτησε συγγνώμη από τον Αυστριακό συνάδελφο του, τον Άρνο Χαλούζα-γνωστό για τις στενές φιλικές του σχέσεις με τον Κίσιντζερ- και ζήτησε από τον οδηγό του να κατευθυνθεί στην κυπριακή πρεσβεία. Ενημέρωσε τους λιγοστούς συνεργάτες του και τηλεφώνησε στο ξενοδοχείο όπου διέμενε ο Αρχιεπίσκοπος. Του μετέφερε το απειλητικό μήνυμα του Κίσιντζερ. Ο Μακάριος, με την ψυχραιμία και την αποφασιστικότητα που τον διέκρινε, αν και τώρα ένιωθε ακόμα πιο απελπιστικά μόνος, απάντησε στον Δημητρίου ότι δεν μπορεί να μείνει άλλο μακριά από το λαό του. Ήταν η τελική του απάντηση.

Τον Κύπριο πρέσβη όμως βασάνιζε και μία άλλη σκέψη. Η παρατήρηση του Κίσιντζερ, που εκστόμισε με τόση σιγουριά ότι ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας δεν συμφωνούσε με την επιστροφή του Μακάριου στο νησί. Συνεργάτης του Δημητρίου είπε

στους συγγραφείς του βιβλίου ότι ο Κύπριος πρέσβης τηλεφώνησε το ίδιο εκείνο βράδυ στον Μενέλαο Αλεξανδράκη, στον οποίο αφηγήθηκε τα διαμειφθέντα με τον Κίσιντζερ. Η απάντηση του πρέσβη της Ελλάδας ήταν ότι «δεν τίθεται τέτοιο θέμα» και συνέχισε λέγοντας ότι η ελληνική κυβέρνηση, ο ίδιος ο πρωθυπουργός θεωρούν επιβεβλημένη την επιστροφή του Μακάριου.

14 Νοεμβρίου 1974: Η γραμματέας του πρέσβη της Ελλάδας Μενέλαου Αλεξανδράκη τηλεφωνεί στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ και ζητά συνάντηση από τον Τζόζεφ Σίσκο. Αναφέρει ότι ο κύριος Αλεξανδράκης επιθυμεί να ανακοινώσει κάτι πολύ σημαντικό στον υφυπουργό Εξωτερικών και δεξί χέρι του Κίσιντζερ. Ο Σίσκο δέχεται και καλεί τον Έλληνα πρέσβη να μεταβεί αμέσως στο Στέιτ Ντιπάρτμεντ. Η συζήτηση αφορά στην επιστροφή του Μακάριου, που σχεδιαζόταν για το τέλος του μήνα, και τη θέση της Αθήνας: 'Ότι έπρεπε να αναβληθεί και ίσως να ακυρωθεί.

Ο Αμερικανός αξιωματούχος δεν πίστευε στ' αφτιά του, καθώς δεν περίμενε ότι θα άκουγε αυτό που ευχόταν (και προσπαθούσε) τους τελευταίους μήνες ο Κίσιντζερ. Είπε στον κύριο Αλεξανδράκη ότι είναι ευχάριστα τα νέα που του μεταφέρει και ευχήθηκε ότι ο Καραμανλής θα βρει το ψυχικό σθένος να εξηγήσει